

ÅRSKONFERENSEN I ÖREBRO 1992

KOMMUNER I
OMDANING

REGIONER I
FÖRVÄNDLING

ksp-nytt är en medlemstidning för Föreningen för kommunal statistik och planering, KSP. Tidningen utkommer med 3-4 nummer per år, trycks i ca 500 ex och sänds ut till alla medlemmar samt ett antal övriga intressenter.

Redaktör: Anders Åström
Redaktionskommitté utgörs av KSP:s styrelse

Postadress: **ksp-nytt**
c/o Anders Åström
Uppsala kommun, Box 216
751 04 Uppsala

Tel 018 - 27 13 06

Fax: 018 - 14 96 27

Postgiro 68 35 22 - 7

Många bollar i luften

Långa bollar ska slås med stor precision för att nå den target player som befinner sig i straffområdet, nära målet. Snarare förefaller det nu som om det är många bollar i luften, som kickats upp utan precision, utan att leverantören är klar över mottagarens position. Det är ofta bollar utan adress, utan det grundliga förarbete som präglar alla seriösa förberedelser inför ett nytt spelår, med innötande av spelsystem och tillräckligt utrymme för begåvade improvisationer. Systemskiftet går snabbt, ibland på gott men lika ofta på ont. Vi är i en brytningstid. Det kanske skulle tänkas efter lite före, köra processerna underifrån, mer lita till de kunskaper och det intresse som finns hos flertalet, och som är typiskt för kommunalare, för planerare och statistikfolk! Designern skulle kanske använda sig i större utsträckning av professionella skäddare, tillskärare och knapphållsömmare.

Emellertid har vi lyckats med en produkt, KSP-tröjan. I allt fler kommunalhus, på sammanträden och i fikarum, vimlar denna snart klassiska beklädnad, klart överlägsen kostymer och tights!

NYA MEDLEMMAR

Kristina Adolfsson

Stor-Stockholms planeringsnämnd

Annika Gustafsson

Stockholms stad

Kerstin Mohlin

Upplands Väsby kommun

Anders Jonsson

Statistiksekt, Sv Kommunförbundet

Rolf Ström

Statistiksekt, Sv Kommunförbundet

Håkan Olsson

Nora kommun

Annie Chessman (återinträde)

Sv Kommunförbundet, Stockholm

Majbritt Nilsson

Norrköpings kommun

Annika Andersson (återinträde)

Vaggeryds kommun

AVGÅNGNA MEDLEMMAR

Göran Andersson, Sv Kommunförb, Lund

Ulf Bergendahl, Falkenbergs kommun

Anders Berglöv, Flens kommun

Lillemor Bäckström, Karlstads kommun

Hans Dunder, Bollnäs kommun

Björn Eldh, RTK, Sthlms läns landst

Einar Engström, Lidingö kommun

AnnaStina Flodmar, Lerums kommun

Lennart Fridén, RTK, Sthlms läns landst

Marie Haldorsson, Kungsbacka kommun

Anders Hedman, Ovanåkers kommun

Ulrika Hägred, Lunds kommun

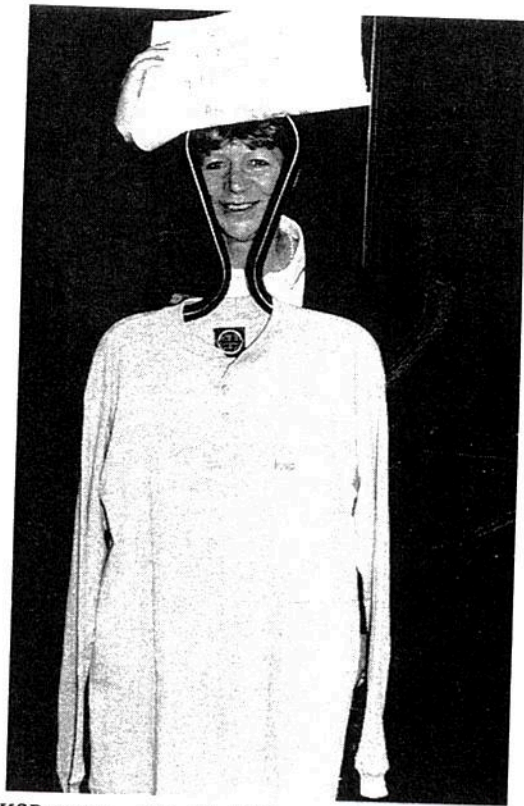
Ulla Johansson, Malmö stad

Holger Jonasson, Göteborgs stad

Pase Kemi, Vaggeryds kommun

Berit Larsson, Söderköpings kommun

Bengt-Åke Leijon, Lunds kommun

*KSP-tröjan - säljs till självkostnadspris! - bara 150 kr.
Kontakta ksp-red eller någon annan i styrelsen!*

Monika Lindwall, Laxå kommun

Inger Lundin, Kumla kommun

Lena Lundquist, RTK, Sthlms läns landst

Zdenko Naglic, Högsby kommun

Eva Nylander, Sv Kommunförbundet

Lena Olofsson, Ludvika kommun

Krister Persson, Säffle kommun

Bo Sandberg, Orusts kommun

Eva Tyskling, Tierps kommun

Anders Wallin, Skinnskattebergs kommun

Hans Westin, Kungsörs kommun

Peter Wrenfelt, K-konsult, Stockholm

KSP:s styrelse 1992-93 samlad: från vänster Ingrid Sondén, Göteborg, v sekr; Anders Olsson, Västerås, sekr samt kontaktperson för FoB- och KABO-grupperna; Anders Åström, Uppsala, KSP-nytt och info; Britta Ström, Malmö, medlemsfrågor; Kerstin Oremark, Söderhamn, AMIKO-gruppen och årskonferens 1993; Staffan Johansson, Jönköping, ordf; Annalena Löfgren, Umeå, utbildning och regionalstatistiska rådet; Ulla Jonsson, Gävle, skattmästare; Bo Bergström, Stockholm, v ordf, KOPI-gruppen, regionalstatistiska rådet samt internationella frågor; Ulf Fransson, Nässjö, KOMPASS och den nya arbetsgruppen ASK. Adjungerade Arne Myrbeck, Kommunförbundet, saknas på bilden.

Ny arbetsgrupp bildad

Styrelsen beslutade 1992-08-17 att bilda en ny arbetsgrupp - ASK.

ASK betyder Arbetsgruppen för Strategiska Kommunfrågor, och Ulf Fransson, Nässjö, är sammankallande. Gruppen formerar sig för närvarande och **ksp-nytt** avser återkomma med rapport om gruppens programförklaring och arbetsformer

BLI MEDLEMSREKRYTERARE!

Skaffa ny medlemmar till föreningen!
Med utskicket denna gång följer de verktyg Du behöver, förutom din egen djupa och säljande känsla för KSP: informationsfolder och anmälningsblankett.

FÖRENINGENS ARBETSGRUPPER

Inom föreningen är följande arbetsgrupper verksamma:

- AMIKO - För mindre kommuner - sammankallande Lars Sundblad, Sigtuna
- ASK - För strategiska kommunfrågor - sammankallande Ulf Fransson, Nässjö
- FoB - För FoB-frågor - sammankallande Anders Olsson, Västerås
- KABO - För bostadsförsörjningsfrågor - sammankallande Kurt Lundvall, Huddinge
- KOPI - För kommunal planeringsinformation - sammankallande Kjell Sahlin, Stockholm
- Prognosgruppen - sammankallande Siv Schéele, Stockholm
- KOMPASS - För kommunal påverkan på arbetet med sysselsättningsstatistiken - sammankallande Betil Gustafsson, Stockholm

ÅRSKONFERENSEN I ÖREBRO

18-20 AUGUSTI 1992

En dokumentation

Årskonferensen, med rubriken "Kommuner i omdaning - regioner i förvandling", inleddes på sedvanligt sätt med välkomnande av värdkommunens kommunalråd Birgitta Lindahl och föreningens ordförande, Staffan Johansson. Konferensen avhölls i strålande väder i ett sensommarörebro som visade upp sin bästa sida, vilket i år även innefattade Bomässan, som besöktes av många konferensdeltagare. Konferenslokalen utgjordes av SCB:s nybygge mitt i stan, en härlig anläggning som begick sin konferenspremiär med just oss, en stor ära. Ett varmt tack till Örebro och SCB för värdskapet, och i synnerhet till de på SCB som tog särskilt bra hand om oss: Britt Marie, Johnny och Ann Cathrine!

Ordföranden inledde således, med en betraktelse över konferensens två teman, över EG och vilka kläder som passar bäst...Här hans egna ord:

KSP-medlemmar, föredragshållare, gäster - välkomna till KSP:s konferens här i Örebro.

Årets KSP-konferens har två teman:

Kommuner i omvandling

Regioner i förvandling

Inom EG och - efter Danmarks nej - nu förstärkt inom det blivande EU, poängteras subsidiaritetsprincipen. Principen som säger att beslut ska fattas på lägsta effektiva nivå. Den är egentligen ganska vagt formulerad i fördragstexten och är inte prövad till sin innebörd av EG:s mäktiga domstol.

Man kan säga att subsidiaritetsprincipen på kommunal nivå i Sverige har sin motsvarighet i de kommunals- eller stadsdelsnämnder som Örebro var först med att införa

Högre och närmare

Kommundelsreformen avser ju också att beslut ska fattas så nära utförarnivån som möjligt. Tanken är att detta ska ge högre effektivitet och högre produktivitet. Demokratin ska också förstärkas genom att medborgarna, dvs användarna,

kommer närmare såväl de valda beslutsfattarna som de utförande tjänstemännen.

Kort sagt: Man ska få ut mera och bättre service till kommuninvånarna för varje insatt krona.

I de flesta svenska kommuner har man dock varit mycket medveten om att förflyttning av vissa beslut från facknämnds nivå ner till kommunals- eller stadsdelsnivå också innebär att andra beslut flyttas från facknämnds nivå och upp till kommunstyrelsenivå.

Futila bananer

Fastställande av bestämda ekonomiska ramar, alltmer preciserade mål och riktlinjer för de olika verksamhetsgrenarna mm har sammanförts för att beslutas på kommunstyrelsenivå.

Makten och besluten har decentraliserats och centraliserats på samma gång.

Inom EG poängteras genom subsidiaritetsprincipen att besluten ska fattas på bästa lägsta nivå. Samtidigt kommer med jämna mellanrum kommunikationer från Bryssel om futiliteter som snusförbud, begräns-

ning av bananers böjvinkel och nu senast toaletters spolförmåga. Det verkar ännu inte riktigt klart vad som ska decentraliseras och vad som ska centraliseras.

Men utvecklingen sägs dock av flertalet uttolkare leda till att nationalstaternas makt dels ska centraliseras till Bryssel dels decentraliseras till regional nivå.

Folkomröstning?

Är det då regioner som ska bildas och ta över uppgifter som decentraliseras från statlig nivå och centraliseras från kommunal nivå?

Vilka regioner ska vi ha och vad ska bestämmas på regional nivå?

KSP-medlemmen och ordföranden i Föreningen för samhällsplanering, Bo Wijkmark, tycker i en artikel i tidskriften "Framtider" att vi ska ha folkomröstning om regionindelning och regionparlament. Andra menar att det regionala samarbetet ska variera från fråga till fråga.

På torsdag hoppas jag att vi får veta mera om regioners utseende och funktion och då också får veta om vi kanske måste ändra KSP:s

stadgar från att avse kommunala till att avse också regionala statistiker och planerare.

Kommunerna går vidare

Samtidigt som vår kommundels- och stadsdelsreform når Europani- vå börjar det dock i de svenska kommunerna alltmer att omorganiseras i en annan riktning.

Subsidiaritetsprincipen lämnas. I stället ska besluten centraliseras till ett fåtal under kommunstyrelsen samlade beställare. De i den kommunala verksamheten som är nära de brukande kommunmedborgarna ska enbart utföra vad de av beställarna åläggs att göra.

Privatägd konkurrens

En nyhet är att utförarna ska kunna komma från privatägda företag och

inte nödvändigtvis vara anställda av den beställande kommunen. Avsikten är att få konkurrens på utförarsidan och därmed få en effektivare och mera produktiv verksamhet.

Några tvivlar dock på att man får konkurrens på detta sätt. Det finns ingen fungerande marknad, menar man.

Många frågor

Hur är det *egentligen*?

Ligger EG med sin subsidiaritetsprincip ett steg efter oss i utvecklingen?

Eller går vi för långt med vår beställar-utförarmodell?

Vad säger Sören Häggroth?

Vad *är* beställar-utförarmodellen egentligen?

Är det något som är tillämpligt på den verksamhet som vi statistiker

och planerare är sysselsatta med? Är det som i Uppsala - en kommunalgrå KOSTYM?

Eller är det tights - en riktigt slimmad modell?

Eller kanske rent av kejsarens nya kläder?

Vilka kläder vill Lars Bjurström ha på sig som kanske blivande kommunalråd?

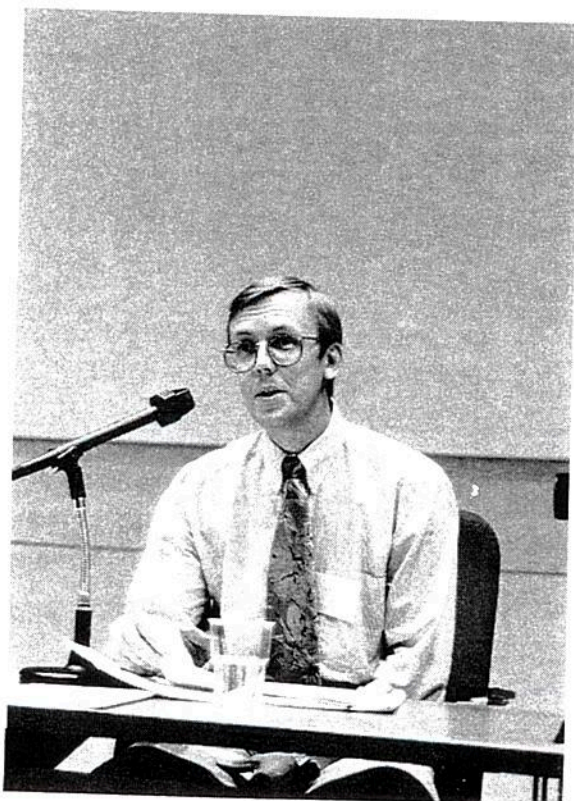
Vilka kläder tycker Joakim Ollén passar bäst?

Och vilka kläder är det som Birger Olofsson i SENSIA vill att Sveriges kommuner ska visa upp sig i?

Jag hoppas att vi får svaret på dessa frågor under dagen.

Nu närmast ska vi få höra vad departementsrådet i civildepartementet Sören Häggroth tycker om kommunernas förändringsarbete.

Välkomna till årets KSP-konferens!

Ordförande Staffan Johansson i välkänd situation, här hälsande de ca 140 deltagarna i Årskonferensen i Örebro 1992 välkomna.

Sören Häggrot, departementsråd på civildepartementet: Statsmakternas syn på kommunernas förändringsarbete

Av Hans-Åke Gustavsson, USK, Stockholm

Vad händer i kommunerna i framtiden? - Vilka betingelser eller ramar har kommunerna framöver? Sören Häggrot inledde med att ange förändringar i rambetingelser. Den nya kommunallagen ger kommunerna större frihet i organisationen av nämnderna och frihet att välja organisationsform. Nytt statsbidragssystem ger kommunerna frihet i att använda medlen.

Vad händer i kommunerna i framtiden? - Vilka betingelser eller ramar har kommunerna framöver? Sören Häggrot inledde med att ange förändringar i rambetingelser. Den nya kommunallagen ger kommunerna större frihet i organisationen av nämnderna och frihet att välja organisationsform. Nytt statsbidragssystem ger kommunerna frihet i att använda medlen.

Sören Häggrot utvecklade sedan tre faktorer som han ser som speciellt viktiga för utvecklingen i kommunerna i framtiden: medborgarkompetensen, internationaliseringen och ekonomin.

Medborgarkompetensen

Medborgaren får allt större möjlighet att ta del av och påverka politiska beslut. Det sker genom individuella val, genom direkt demokratisk medverkan och ökat inflytande över valutgången.

90-talets starkare krav från medborgarna på individuella val och direkt demokratiskt inflytande tror Sören Häggrot kommer att kunna utövas i ett nytt valsystem i Sverige. Med möjlighet till personval.

Internationaliseringen

Det är svårt idag att klart se vad en ev EG-anslutning betyder för kommunerna. EES-avtalet ger en måttlig påverkan - Sören Häggrot nämnde kommunernas upphandling och möjligheterna att ge stöd till näringslivet (som blir svårare). Häggrot anser att det finns en stark politisk kultur i EG men det är svårt

att se hur detta påverkar kommunerna. Traditionellt har dessa en starkt självständig ställning i Sverige.

I Sverige har kommunerna en relativt stor andel av offentliga sektorn jämfört med EG. Det kan, tror Häggrot, bli problem om vi går med i en monetär union - då finns hårda krav på ett litet budgetunderskott.

Kommunförbundet har arbetat fram **tre scenarios** vad den ökade internationaliseringen kan innebära.

1. *Offentliga organ* men minskat självbestämmande. Staten ställer allt hårdare krav på kommunernas självständighet genom svorigheter i finansiering. Den engelska modellen

2. *Regionparlamentarism*. Bildandet av en ny regional nivå där vissa funktioner decentraliseras från statlig nivå medan andra lyfts från kommunal nivå. Här är modellen den tyska.

3. *Aktiva kommuner* som använder EG's avsikt med närhetsprincipen. Att bygga vidare på utvecklingen i Sverige på 70-80-talen med en allt starkare ställning för kommunerna.

Ekonomifaktorn

Detta är den överskuggande faktorn för kommunernas framtid. Det handlar om avvägningen mellan behov och resurser. Den tror Sören Häggrot kommer att utvecklas genom ökad avgiftsfinansiering, ökad produktivitet och nedskärning och avveckling av verksamheter.

Sören Häggrot angav tre orsaker

till framtida obalans i behov/resurser:

1. Behovet av verksamhet som kommunen utför kommer att fortsätta växa. Det gäller barnomsorg, skola och äldreomsorg. Arbetslösheten växer - socialbudgeten ökar. Kommunförbundet räknar med att behoven ökar med 2%/år under 90-talet.

2. Intäktssidan sviktar. 1992 ökar skatteintäkterna men 93-94 sker en väsentlig försämring. 1994 är det risk för att de nominella skatteintäkterna minskar. Underskottet varje år 1994 och framöver beräknas till 10-13 mdr. Med en omsättning inom kommunala området på 300 mdr innebär det ett underskott på 5%/år.

3. Intäktssidan är stängd genom fattade riksdagsbeslut. Det är skattestopp och indragning av pengar från -93 (7,5 mdr) som blir permanent. Minskade statsbidrag och svårigheter att ens räkna upp dem med inflationen.

Regeringen har annonserat att avgiftsfinansiering ska stå för en större del av finansieringen. Sören Häggrot berättade att man på civildepartementet jobbar med system för avgiftsfinansiering av den tekniska sektorn. Aktuellt är avgifter inom räddningstjänsten. Det är också aktuellt att möjliggöra differentierade avgifter - ex inom fritidsboendet.

Enligt Sören Häggrot återstår bara att göra åtgärder på utgiftssidan, att höja produktiviteten eller skära ner. Häggrot tror att eftersom ingen vill

skära ner/avveckla i första hand kommer de närmaste åren att präglas av försök att höja produktiviteten.

Sören Häggrot tror att konkurrens är viktigare än entreprenad i sig.

Besparingspotential

Statens pris och konkurrensverk har gjort en uppskattning av besparingspotentialen genom ökad konkurrens. Idag sker cirka 10% av verksamheten genom entreprenad. Den är störst inom tekniska sektorer, fsk, gk cirka 15-25% med den inom dagis och skola ligger på 2-3%. Den beräknade besparingspotentialen är cirka 10%, vilket i belopp betyder cirka 25 mdr. (i England har deras anbudslagstiftning sparat 7%).

Aktuella utredningar

Planerade propositioner och aktuella utredningar innebär starkt förändringstryck även på dem som arbetar centralt. Sören Häggrot nämnde några sådana: Proposition om ökad konkurrens i den kommunala verksamheten, Lokaldemokratikommitténs utredning, Regionberedningen, Personvalskommittén, Socialtjänstkommittén, Hälso- och sjukvårdens organisation och finansiering, utredning om kommunala avgifter, om medborgarkontor och om statsbidragssystemet.

90-talet?

Sören Häggrot tror att förändringstakten drivs upp ännu mer under 90-talet. Men han tror att det i slutet av 90-talet inte är så stora förändringar av den kommunala strukturen. I huvudsak är det samma skattetryck. Vi kommer också att ha samma välfärdsåtagande när det gäller t ex barnomsorg och skola. Den stora förändringen kommer att ske i organisationen av produktionen. Kommunernas verksamhetsinre struktur kommer att vara mycket annorlunda.

Frågestund

Efter Sören Häggrots föredrag fanns möjlighet till ett par frågor. Den

första frågan var om Sören Häggrot tycker att det finns någon konflikt mellan kravet på ökad produktivitet och den demokratiska strukturen. Medborgarinflytandet kommer in på ett nytt plan och inte genom traditionella politiska nämnder.

Sören Häggrot svarade att det finns risker att det politiska uppdraget snävas in genom beställar/utförar-konceptet. Det kan få andra former under övergångsskede. Men Häggrot tror inte på konflikt mellan produktionsökning/ökad demokrati. Han tror inte att politikerna accepterar enbart en roll som beställare, utan att det löses "naturligt".

Sören Häggrot tror att koncentrationen för ökat medborgarinflytande kommer att ligga på valfrågan. Han ser också en större påverkan och intresse för kommunal verksamhet. Det kommer till uttryck i att vote-splitting ökar. Man måste pröva nya lösningar. Tror på personval i framtiden.

Nästa fråga till Sören Häggrot var huruvida ökad entreprenad också kommer att ge kommunerna möjlighet att utföra uppdrag.

Sören Häggrot berättade att konkurrenskommittén kommer att föreslå att kommunerna skall få sälja tjänster mellan sig. Kommu-

nerna vill å sin sida ha ännu större frihet medan näringslivet tvärtom vill begränsa kommunernas frihet därvidlag ytterligare. Kommunförbundet förordar helt fri extern uppdragverksamhet. Kommittén har ej gjort något klart ställningstagande utan arbetar vidare på ett nytt förslag. Troligen kommer man att pröva med försöksverksamhet innan man bestämmer sig. Troligen får kommunerna lyda konkurrens- lagstiftning, bokföringslagstiftning o dyl.

En synpunkt hanns också med som handlade om svårigheten i den blandning av roller som politikerna fått genom beställar/utförar-modellen. Att det i utförarorganisationerna upplevs som att man inte har någon kompetent "ägare". Bolagen som inte vet vilken kostym de ska ikläda sig. Valet om det skall sitta förkämpar eller väktare i kommunledningen.

Staffan Johansson tackade Sören Häggrot med att överlämna en KSP-tröja, liksom f ö varje föredragshållare fick under konferensen. Sören tror på en krympande kommunal framtid vilket Staffan alluderade på med att K i KSP då får betyda "krympande", men att tröjan i alla fall är krympfri.

Kommunens nya roll

Av Bengt Gill, Hudiksvall

Joakim Ollén (m), kommunalpolitisk trendsättare på den borgerliga kanten - och numer även ordförande i Kommunförbundet - inledde sitt anförande med en gliring till staten och Civildepartementet: "Genom att tala om hur mycket man skall göra behöver man inte göra någonting nu."

För att inte riskera liknande kritik är det helt konsekvent att Ollén i praktisk handling vill omvandla de svenska kommunerna i snabb takt. Vi fick följande något rapsodiska recept! (Först fick vi emellertid en prognos när den svenska ekonomin vänder. Det kan ju vara bra att veta. Det kommer nämligen att ske först 1996. Prognosmakaren - en taxichaufför - har säkert lika stor träffsäkerhet som våra vanligaste förekommande ekonomer. Det finns ju utvärderingar på det!)

Kritik och restriktioner inför 90-talet

Ollén menar att kritiken mot dagens förhållanden inom primärkommunerna är trefaldig:

För det första gäller det den kommunala sektorns *expansion* som sådan! Effektiviteten har blivit eftersatt vid den snabba volymtillväxten.

För det andra riktas kritik mot den *byråkratiska strukturen*. Det finns en medborgerlig kritik mot bristande kontakt mellan kommunala beslutsfattare och allmänheten som gör det är svårt att känna att demokratin lever.

Den tredje formen av kritik riktas mot den *monopolistiska strukturen*. Denna kritik var tidigare inte så uttalad under uppbyggnadstiden. Nu räcker det inte längre att den kommunala servicen *finns*. Det måste också finnas en valfrihet för konsumenten.

Primärkommunerna förbrukar idag ca 170 miljarder kronor per år. Just genom det kommunala engagemangets storlek ökar kravet på ett bra innehåll och det finns en stor risk att verksamhetens ledare blir utsatta för kritik. Det finns emellertid, enligt Ollén, en konstruktiv

kritik som kan användas som utgångspunkt för att diskutera utvecklingen under 90-talet.

Den kommunaldemokratiska kommittén har pekat på kostnadsproblemen. Kommittén ställer upp restriktioner för vad den kommunala sektorn får kosta. Det finns därvid en *finansiell restriktion*. Pengarna räcker helt enkelt inte. Det finns också en *real restriktion*. Oavsett finansieringen finns ett behov av att använda resurserna för konkurrensutsatt verksamhet, företrädesvis exportindustrin. Att exportindustrin kan hävda sig är det enda sättet att kunna öka välfärden på lång sikt!

Roller, demokrati och mångfald

Den demokratiska strukturen begränsar möjligheten att utveckla den kommunala verksamheten. Tankarna kring beställare/utförare har emellertid framtiden för sig. Man måste därvid skilja på de olika rollerna. Det är inte bara skillnader mellan politiker och tjänstemän, utan även mellan politiker och politiker! "Man biter sig i svansen om man tror att det bara finns en sorts politiker."

Man kan också vända på frågeställningen. Behövs kommunerna? Den frågan behöver i sin tur delas upp i: Behövs funktionerna? Och behövs kommunorganisationen för att bära upp dessa funktioner? Några av dagens funktionerna behöver, enligt Ollén, skötas av kommunerna. Men, kan man tänka sig någon annan struktur än kommunal demokrati? (Vi debatterar alltför lite demokrati i Sverige, enligt Joakim Ollén. Folk tycker att man inte kan påverka. En ny utredning har tillsatts. Men, vi borde ju kunna tala

om saken under tiden!)

Den kommunala demokratin är en grundpelare, som är minst lika stor som den statliga demokratin. Vi har vant oss vid att den statliga demokratin har högre status, men kommunerna som beslutsfattare har ett mycket stort värde.

Den vanliga inställningen - "det skall vara lika i Sverige" - är hämmande. I Europa minskar nationalstaterna i betydelse. Fler frågor behandlas lokalt. Kanske är det inte, mot denna bakgrund, lika viktigt att hålla på likhetskravet! Det borde vara av stort värde att ha variationsrikedom - mångfald!

Är kommunerna för små? De kommuner vi har i Sverige är, enligt Ollén, i stort sett bärkraftiga. "Det finns inga kompetensskäl att säga kommunerna! Kommunerna är de enda som med säkerhet behövs vid sidan av nationalstaten. Inget är så självklart motiverat ur demokratisk synvinkel."

Men hur är det i praktiken? Kommunförbundet har arbetat med socialtjänstlagen och skollagen, vilka begränsar kommunens beslutanderätt. "PBL är ömsom vin och ömsom vatten!"

"Vi måste sluta med rundgången av offentliga medel!" Det nya statsbidragssystemet är ett steg i rätt riktning. Men det är viktigt att det följs upp med avreglering!

För att styra framtidens kommuner förutsätts en klarare uppgiftsfördelning mellan stat och kommun. "Den som bestämmer skall också betala." Detta krävs av effektivitetsskäl och demokratiskäl. Vi kan inte skapa ledande kommuner om inte detta uppfylls.

90-talets frågor

Vilka uppgifter skall då kommu-

nerna sköta i framtiden? Den frågan är, enligt Ollén, omöjlig att besvara. Men han tror att det blir en ökad roll för stadsplanering, långsiktig planering och arkitektur.

"Jag lärde mig, vid en parentes som riksdagsman i min ungdom, att lagstiftning i civilrätt inte var politiskt intressant. Det var ingen kö till dessa utskott. Det långsiktiga är fundamentalt men inte politiskt gångbart. I vardagen är fysiska planer mindre prioriterade än vilket bidrag en verksamhet skall få nästa vecka! Jag tror att 90-talet innebär ökat intresse för långsiktiga frågor. Jag tror också att den genuina socialpolitiken kommer att öka (individ- och familjeomsorg). Den kommer att bryta den tidigare trenden där äldreomsorg och barnomsorg dominerat."

Ett tredje verksamhetsområde gäller transfereringsuppgifterna, som kommer att öka. Här kommer checksystemet in. Individen får valfrihet att välja tjänst. Växande områden blir även auktorisation och information samt kontroll av externa verksamheter.

Mindre betydelsefull blir den reguljära serviceproduktionen som söker sig ur den kommunala verksamheten: Teknik, barnomsorg, sjukvård etc. Det här stämmer också med Kommunförbundets perspektivplan som enhälligt togs i Umeå vid kongressen i juli 1992. Konkurrens befrämjar kvalitet och prispress.

"Svenska folket kräver valfrihet". Det är ett starkt skäl för avkommunalisering. Ett steg i den riktningen är beställare och utförare. Går vi 5-6 år framåt har vi inte den klassiska nämndstrukturen. Vi får en tudelad nämndstruktur, myndighet, beställar- och utförarorganisationer. *"Jag är helt säker."*

Samverkan kommer att öka mellan kommunerna. Det gäller VA, energi, brandväsen, översiktlig planering, skola etc. För närvarande har vi 29 kommunalförbund i Sverige, men de ökar med ca 2 per år. 150 av 1.000 kommunala bolag är ägda av mer än en kommun. Det är en utbredd form. Därutöver finns ekonomiska föreningar och stiftelser. Exempelvis i Göteborgs-regio-

nen finns även ca 300 bilaterala avtal kring olika skötselfrågor. Det innebär att alla är inblandade i interkommunal samverkan som ökar. Det bottnar också i att kom-

munernas bytänkande tonas ner.

"Notan talar jag inte om, men med dagens volymer får vi inte svarta siffror. Här krävs mycket för att få debet och kredit att gå ihop!"

Lars Bjurström, kommunal (s-)politiker i Örebro, framförde i sin syn på kommunens roll på 90-talet en något annan vinkling.

Tolkat av Anders Åström, Uppsala

Bjurström framhöll kraftfullt demokratins betydelse och den utomordentligt viktiga frågan att utveckla demokratin. Det är inte fråga om ett systemskifte för kommunerna tiden fram till sekelskiftet. Det som ska ge kommunerna dess nya roll under 90-talet är snarare internationaliseringen, miljöfrågorna, den tekniska utvecklingen och individualiseringen.

Utvecklingsmöjligheter ligger i nätverk och regional samverkan. Men framtiden finns inte i stora regionala centra, som medför allt längre bort belägen och svagare periferi. Det är inte regionerna som har framtiden för sig, utan en regional samverkan kring projekt. Här är samarbetet mellan kommuner och landsting om Mälärbanan mellan Örebro och Stockholm ett utmärkt exempel.

Arbetsformerna för kommunerna måste ses över i många fall. Kommunala aktieföretag är inte bra för demokratin. Det behövs en ny associationsform för den kommunala sektorn, men vilken?

Det är naturligtvis också viktigt att kommunernas organisation är effektiv. Vägledande här ska vara uttalade mål, som är entydigt uppföljningsbara och mätbara, men allra viktigast för den kommunala framtiden är engagerade människor och ett dynamiskt ledarskap.

Kejsarens nya kläder?

Beställar-utförarkonceptet, beskrivet av VD Birger Olofsson, SENSIA

Av Anders Ardmars, Malmö

Konsultföretaget SENSIA:s VD Birger Olofsson reflekterar kring "beställar- och utförarmodellen", som man land och rike kring försöker sälja till hugade spekulanter. SENSIA är ett konsultföretag med ca 35 konsulter fördelade på Stockholm, Göteborg, Lund och även i Norge. Man arbetar med organisationsfrågor i landsting och kommuner, och även med frågor kring ledarskap, utveckling och chefsrekrytering.

Efter en inledning av hur intressant statistikerns/planerarens arbete måste vara (Birger ansökte om medlemskap på stående fot) betonas att ingen behöver känna oro över att ha SENSIA:s konsulter smygande i korridoren. Varje kommun väljer sin egen profil om intresse finns för den här organisationsmodellen.

Ett systemskifte eller paradigmskifte är en realitet ute bland kommunerna. Inte bara på grund av skiftande politiska majoriteter, utan även baserat på ett behov av att resonera kring arbetsformer och innehåll i den kommunala servicen.

Tre principiella frågeställningar ligger bakom förnyelsetankarna.

Demokratifrågor

Politikerns roll är att avgöra vad som skall produceras och i vilka former. En bättre partiprofilering

behövs av vilka serviceformer respektive parti anser att man skall tillhandahålla för skattepengarna. Ett bättre medborgarspel behöver utvecklas för att klargöra servicebehoven. Här ligger en *behovsutmaning*.

Effektivitetsfrågor

De tillgängliga resurserna blir allt mer begränsade. Inför hotet om verksamhetsindragningar blir rationaliseringar och effektiviseringar allt viktigare. Hur utnyttjar vi resurserna så effektivt som möjligt? Vilka organisationsformer väljer vi? Genom att diskussioner kommer igång om nya styrsystem kan enbart detta ge bättre effektivitet. Här ligger en *resursutmaning*.

Valfrihetsfrågor

Brukarna ställer i allt större utsträckning krav på att kunna välja mellan alternativ. Ett beslut om

valfrihet innebär dock inte bara att t ex sätt upp ett anslag om att brukaren fritt kan välja vårdcentral. Det skall också förverkligas och kan då kräva stora resurser. —var sätts gränsen för valfriheten? den kan bli för dyr och behöva anpassas till kostnaden. Ett besvärligt dilemma för den förtroendevalde. Här ligger en *konsumentsutmaning*.

Enighet viktig

Det är viktigt att man hitta politisk enighet kring organisationsfrågor. Själva organisationsformen bör inte vara en partiskiljande fråga. Sättet att arbeta måste kunna överleva majoritetsskiftet.

Diskussioner kring beställar-utförarmodeller blir ofta grovhuggen och generaliserad. Olika verksamheter kräver sina speciella styrformer. Beställar-utförarmodellen kan varieras och innehålla olika nivåer av samhällsinflytande. Mer traditionell produktionsstyrning kan finnas inom t ex individ- och familjeomsorg. Beställarstyrning är lättast applicera på tekniska verksamheter. Brukarstyrning och direktstyrning från konsumenter kan ske genom s k checksystem. Partiprofilering kan göras genom nivån på "checken" eller "pengen" och vad den innehåller och berättigar till.

Framöver kan vi förvänta oss en utveckling där den politiska nivån bli mer producentneutral och klarare företrädare konsumenterna. Produktionen får ta ett större egenansvar och leva på egna meriter i en större utsträckning konkurrenssatt situation. En mer sammanhållen politisk organisation, med

Effektiva kommuner

Av Lilian Gynne, Kommunförbundet

Lars Hjalmarson berättade om "Effektiva kommuner". Lars Hjalmarson är ekonom och arbetar på Svenska Kommunförbundet i Stockholm. Han har tidigare arbetat på olika förvaltningar i ett antal kommuner. Vid Kommunförbundet är Lars Hjalmarson för närvarande projektansvarig för förbundets satsning på ökad effektivitet i kommunal verksamhet. Han står bl a som idégivare till de projekt med ökad konkurrens och valfrihet inom kommunal service, som nu är på gång i några kommuner.

Lars inledde sitt anförande med att konstatera att kommunerna måste vara både lönsamma och demokratiska. Han menade att kommunerna idag står inför tre stora utmaningar:

- Finansiell obalans
- Kvaliteten i verksamheten
- demokrati och maktfrågor, exvis: "Vem avgör vad som är bra kvalitet?"

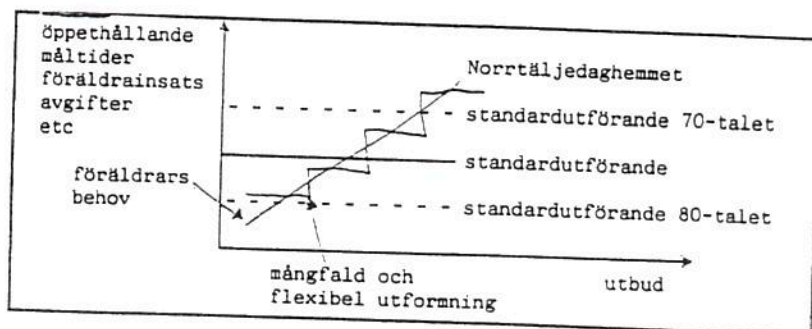
Han tog också upp beställare-utförarekonceptets betydelse för demokratiseringsprocessen i kommunerna och påverkan på kommunerna ekonomi.

En allt viktigare aspekt på de kommunala verksamheterna är kvaliteten i tjänsterna. I Norrtälje finns det ett daghem som sedan ett år prövar en ny modell för kundval. Kostnaderna minskade med 40 % genom att erbjuda olika kombinationer av öppethållande, måltider, avgifter etc.

Birger Olofsson forts

kommunfullmäktige i en förstärkt roll, styr verksamheten mindre genom anslag och mer genom produktionsersättning via kontrakt. Vi får en större mångfald av "kommunala" tjänster.

I den här utvecklingen har statistikern/planeraren en viktig roll. Det handlar om att definiera behov i samband med avtal; att göra jämförelser mellan driftformer vid anbudsförfarande; att medverka vid utvärderingar vid förnyelse av kontrakt. Här kommer att krävas en mängd fakta och analyser, där statistikerns/planerarens yrkeskompetens är väl lämpad.

Olika studier under sommaren visar på att föräldrarna till barnen på Norrtäljedaghemmet tycker att man fått ut minst lika mycket verksamhet som vid den traditionella utformningen av daghemmet.

När det gäller skolans område menade Lars att det inte finns några enkla kvalitetsmått som fångar den komplexa verksamheten, men att en kombination av subjektiva observationer/mått och mer objektiva mått är bättre än ingen information alls.

Han menade att varje skola skulle kunna "VDN-märkas" för att ge elever och föräldrar bättre infor-

mation. Ja, det här är några noteringar från Lars' presentation. Självfallet innehöll det knappt timslånga anförandet mycket mer intressanta tankar och idéer. Den som är intresserad kan läsa mer i skriften "Vägar till framgång i morgondagens kommun", författad av Arne Svensson och Lars Hjalmarsson.

Lars avslutade med följande tänkvärda citat av Karin Boye:

Vad är det för nytt, som tär och spränger?
Ja visst gör det ont när knoppar brister, ont för det som växer och det som stänger.

KSP-konferensernas seminarier den andra dagen har utvecklats till utomordentliga kunskapsspridare och fora för erfarenhetsutbyte. I år var de fyra: KABO-gruppen speglade 90-talets bostadsmarknad i systemskiftetider, KOPI-gruppen redovisade GIS-läget, SCB visade praktiska exempel på uppföljning och utvärdering samt diskuterades planerarrollens förändring i beställar-utförarvärlden. Här referat av det viktigaste som framkom.

KOPI-gruppens seminarium:

GIS i planerings- och analysarbetet

Av Kjell Sahlin, USK, Stockholms stad

KOPI-gruppens seminarium, med rubriken GIS i planerings- och analysarbetet, inleddes med att **Björn Eldh** från Stockholms läns landsting, Regionplane- och trafikkontoret, redogjorde för vad som menas med ett Geografiskt Informations-System (GIS).

Ett GIS består av tre delar

- Digitaliserade kartor
- Egenskapstabeller
- Ett datorprogram

Den digitaliserade kartbilden kan innehålla koordinater för		
slutna områden	sträckningar	punkter
församlingar	vägar	byggnader
nyckelkodsområden	järnvägar	adresser
...	vattendrag	fastigheter

Egenskapstabellerna kan innehålla en mängd kunskaper som hör till kartobjektet

- befolkning, hushåll, lägenheter etc för områden
- spårvidd, bredd, längd, kapacitetsmåt etc för sträckningar
- verksamhet, omsättning etc för punktdata

Datorprogrammen skall kunna koppla ihop egenskaperna med kartbilden med hjälp av en kodnyckel, t ex ett nyko, och rita kartor där egenskaperna illustreras.

Datorprogram finns för persondatorer, minidatorer och stordatorer i prislägen från ca 10 000 kr och uppåt.

Regionplane- och trafikkontoret har ett GIS som går under benämningen **REGIS**. Systemet innehåller uppgifter om arbetsmarknad, markvärden, infrastruktur, planer, miljö, trafikdata mm.

Data finns i olika skikt för de olika geografiska områden man arbetar med, Mälardalsregionen,

Stockholms län, Storstockholmsområdet.

Systemet körs på en SUN-dator med programmet ARC-INFO, men finns också i en PC-variant. Ett antal **kartor** med skiftande innehåll visades från systemet för att illustrera bredden i de frågeställningar man analyserade med hjälp av GIS:

- Antal åldringar resp barn i olika delar av länet
- Mälarens vattenuptagningsområden

- Grönområden runt Stockholm
- Provinsiällskartätheten i innerstaden
- Förtättnings-

områden i Tyresö

- Fastigheter i närheten av Finlandsfärjans farleder

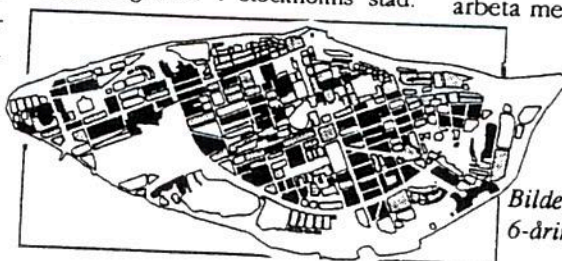
De flesta kartor var ritade med färgplotter, men även kartor ritade med en färglaserskrivare visades.

Det andra avsnittet i GIS-seminariet bestod i att **Maria Pleiborn** från Stockholms stads utrednings- och statistikkontor (USK) visade **STIKA-systemet**.

STIKA står för S**T**ockholms**I**nformation på **K**arta. Projektet drivs i samarbete mellan USK och Stockholms Stads Dataservice. STIKA består av tre delar:

- **DIGITAL KARTA**

som innehåller Land-, Vatten- och Områdesgränser i Stockholms stad.

Bilden visar analys av antalet 6-åringar på Södermalm.

Systemet innehåller gränser för kvarter och basområden. Utifrån dessa bildas sedan större områden.

- **MAP-INFO**

som är ett PC-baserat kartritningsprogram och som arbetar under Windows. Programmet har bra pris/prestandarelational och goda export/importmöjligheter för data i olika format. Programmet är dessutom lättanvänt och har ett trevligt användargränssnitt. Det har stor spridning i Sverige.

- **INFORMATION**

som utgörs av statistiska data från USK:s databaser på olika områdesnivåer.

Systemet är ett verktyg för övergripande analyser av demografiska, ekonomiska och andra strukturer för t ex socialförvaltningen. Stockholms stad har också ett annat GIS-system som går under benämningen **MBK-systemet**. MBK står för Mätning, Beräkning, Kartering. MBK är främst avsett för de ledningsdragande förvaltningarna. Häri finns olika typer av ledningar inritade med millimeternoggrannhet. MBK-systemet är emellertid inte lämpligt för att illustrera övergripande strukturer av t ex befolkningsdata och sociala strukturer. STIKA har utvecklats för att tillgodose sådana behov.

Efter en inledande beskrivning av systemet övergick Maria Pleiborn till att direkt på dator visa hur statistiska data kan beskrivas på en kartbild. Deltagarna fick därigenom en uppfattning av hur man kan arbeta med ett GIS-system.

90-talets bostadsmarknad

Av Astrid Nyström/Kurt Lundvall

Statens kostnader för räntesubventioner till ny- och ombyggda bostäder har ökat snabbt. De huvudsakliga orsakerna hänför sig till snabbt ökade produktionskostnader samt ökade räntekostnader till följd av höjt ränteläge. Riksdagen fattade i juni beslut om att ändra på denna utveckling.

Förändringar i bostadsfinansieringssystemet

Förändringarna i finansieringssystemet är gjorda så att de i högre grad ska verka återhållande på produktionskostnadsökningen. Genom ett för hela landet och för alla hustyper gemensamt schablonmässigt bestämt bidragsunderlag kommer bidragens storlek att frikopplas från den faktiska produktionskostnaden. Bidraget är dessutom konstruerat så att en ökad räntekänslighet för låntagaren erhålls, vilket bör verka återhållande på produktionskostnaderna. Bidraget är beräknat utifrån en schablonkostnad och maximerat till 965 000 kr.

Räntebidraget ska från och med 1993 avvecklas successivt med minskade bidrag år från år, dels för varje årgång, dels för varje ny årgång. Räntebidraget minskas första året från 57 procent för hyres- och bostadsrätter av det schablonmässigt beräknade bidragsunderlaget och en schablonmässigt beräknad ränta. För egna hem utgår man från 42 2/3. Efter åtta år är räntebidragen nere på 25 procent för hyres- och bostadsrätter och har helt upphört för egna hem. Förslag finns om att avveckla räntebidrag under 25-procentsnivån till bidrag inte längre utgår.

Omläggningen av bostadsfinansieringen antas inte betyda en så stor kostnadsökning vid årsskiftet som många befarat. Genom möjlighet till omfördelningslån hålls utgiftsökningen tillbaka under de första tio åren. Lånet får uppgå till högst tio procent av bidrags-

underlaget (dvs högst 96 500 kr) och kan tas ut med 1/10 per år.

Påverkande faktorer

Faktorer som påverkar dagens och morgondagens bostadsmarknad är

- Minskade subventioner
- Lågkonjunktur med reallönesänkningar och hög arbetslöshet
- Ränteläget
- Dyrare boende relativt sett
- Sjunkande markpriser

Exakt hur dessa faktorer påverkar är dock svårt att säga, utom på kort sikt. Vi vet alla att byggprojekt "lagts på is", att efterfrågan på bostäder har minskat kraftigt och att banker och kreditinstitut har blivit mycket restriktiva med att låna ut pengar.

Avreglerad bostadsmarknad

ISOU 1992:47, Avreglerad bostadsmarknad, del 2, föreslås en del förändringar som gäller såväl bostadsförsörjningsprocessen som planprocessen.

- "Bostadsförsörjningslagen"-Lag om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande mm - föreslås bli upphävd. Ansvaret för bostadsproduktionen går över från myndigheter till byggherrar och producenter. Upphävs lagen finns inte längre något krav på en överordnad styrning av bostadsförsörjningsprocessen i form av ett särskilt program. Lagen innehåller också bl a regler om kommunernas bostadsförmedling.

Kommunallagen ger dock stöd för fortsatt bostadsförmedling om kommunen så önskar. Vidare ger såväl kommunallagen som socialtjänstlagen stöd till åtgärder för att kommuninvånarna ska få godtagbara bostäder.

- Planprocessen ska ses över i syfte att förkorta och förenkla handläggningen. Syftet är också att förändra olika bestämmelser och myndigheters agerande som påverkar produktionskostnaderna. Bl a ska

förenklat planförfarande användas i okontroversiella planer. Konsekvenser av EES-avtalet bör också vägas in.

Kommunens planmonopol kvarstår. Det ankommer därvid på kommunen att avgöra om och när en plan ska antas.

- Onödiga bestämmelser, som inte bottnar i krav på hälsa, säkerhet, hushållning med icke förnybara gemensamma resurser, tillgänglighet eller grundläggande sociala behov föreslås bli borttagna. Till exempel föreslås att myndighetens möjlighet att påverka en byggnads yttre utformning begränsas.

- Bygglovprövning föreslås begränsas till i huvudsak lokalisering, planenlighet och omgivningsanpassning. Inom områden med detaljplan föreslås bygglovprövning ersättas med ett anmälningsförfarande. Möjligheten att ta in PBL:s föreskrifter om ventilationsskontroll mm i den nya lagen föreslås i stället. En sådan efterhandskontroll skulle innebära en prövning av den färdiga byggnadens verkliga egenskaper. Vid efterkontrollen är det byggnadsnämnden som kommer att visa att byggnaden är felaktig stället för som i dag när det är byggherren som måste visa att den planerade byggnaden kommer att bli riktig.

- Lagen om byggnadstillstånd föreslås bli upphävd. Lagen tillkom bl a för att ge politiker och myndigheter möjligheter att styra byggandet på ett sådant sätt att det utjämnades över tiden och för att dämpa säsongsvariationer. På en mer avreglerad marknad antas man undvika att bygga när det är dyrt och senarelägga projekt i tider av överhettning.

Uppföljning och utvärdering i praktiken

Av Gunnar Hedin, SCB Örebro

Syftet med seminariet är att lyfta fram statistikerns roll i kommunens uppföljnings- och utvärderingsarbete.

I seminariet, som tog skolan som exempel, deltog **Ingrid Munck**, **Gunnar Enequist** och **Gunnar Hedin** som representerar olika kunskapsområden. Ingrid är docent och metodstatistiker med erfarenhet från bl a skolans internationella utvärderingar och från den nationella utvärderingen. Hon arbetar vid SCB i Stockholm. Gunnar E har tidigare erfarenhet från Örebro skolförvaltning och arbetar nu med skolstatistik vid SCB i Örebro. Gunnar H är utredare vid REK och har ett allmänt intresse kring skolfrågor.

Begrepp och modeller

Ingrid Munck utgick i sin redogörelse från en modell för resultatanalys av ett politiskt program. Uppföljning och utvärdering kompletterar varandra.

- Uppföljning ärr regelbundet återkommande. Den metod som används är datainsamling, data-

analyskontroll och bedömning av materialet. De objekt som beaktas ärr länkarna i genomförandeprocessen.

- Utvärdering ha karaktär av efterhandsgranskning. För att få en riktig bild av det som man utvärderar krävs både mätningar före och efter en förändring i en verksamhet. De objekt som beaktas kan vara genomförandeprocesser, prestationer och utfall.

Riksdagen har ålagt kommunerna att följa upp och utvärdera verksamheten. Syftet är att synliggöra resultat, ge underlag för styrning och förändringar. Uppföljning och utvärdering ska bedrivas mot de mål som sätts upp mot de mål som sätts upp på respektive nivå, dvs

- i den enskilda skolan
- på kommunala nivån
- på nationell nivå

Skolan kan ses som ett produktionssystem där man sätter in elev- och lärartid samt läromedel. Ut kommer prestationer, kunskaper och färdigheter. Däremellan ligger själva undervisningsprocessen som är den centrala delen i systemet.

Denna typ av input/outputmodell kan förfinas genom att man tar in kvalitativa aspekter i modellen. På inputsidan kan exempelvis hänsyn tas till lärarnas allmänna standard, elevernas allmänna bakgrund och finansiella resurser. I undervisningsprocessen tas hänsyn till exempelvis skolstandard, lärarnas pedagogiska standard, läroplanen samt elevernas aktivitet utanför skolan, lärarstandard och resurser för varje specifikt ämne. På outputsidan mäts kunskaper, aktiviteter och attityder.

(Litteratur: Vedung, Utvärdering i politik och förvaltning, Studentlitteratur, Lund 1991 och Sandahl, Resultatanalys, Riksrevisionsverket, Stockholm 1991)

Målstyrning - exempel ur skolplaner

Gunnar Hedin redogjorde för ett nytt styrsystem för skolan som successivt håller på att växa fram. Den statliga skoladministrationen och bidragssystemet har i grunden gjorts om och därigenom har rollfördelningen mellan stat och kommun förändrats radikalt. Tidigare berörde statens beslut enskilda skolor och ämnen. Statens intresse stannar nu vid kommungränsen. Kommunfullmäktige har nu ett totalt ansvar för den egna skolan.

Genom dessa förändringar måste även statens styrformer förändras. Den traditionella budgetstyrningen ersätts med målstyrning och med ett bidragssystem som är orienterat mot kommunernas behov och inte som tidigare mot deras verksamhet. Alla kommuner är skyldiga att redovisa sina ambitioner i skolplaner som ska antas av fullmäktige. Planernas utformning kan ses som ett uttryck för hur långt respektive kommun har hunnit med att anpassa sig till de nya förhållandena.

Vi tittade på tre kommuner som representerar olika grader av de-

centralisering. Örebro, där kommundelsnämnderna har fullt ansvar för grundskolan och Jönköping där skolstyrelsen har traditionellt ansvar för grundskolan samt Umeå, som är en blandning mellan dessa två typer.

Örebro anger ett övergripande mål och sex huvudmål. Inget av målen går att mäta i kvantitativa termer då planförfattarna inte definierar vad man menar med centrala begrepp som "att skapa förutsättningar för en utbildning som blir bäst i landet" eller "undervisningen måste i alla avseenden bygga på kvalitet".

Jönköpings plan innehåller inga övergripande mål, utan döper om gamla beprövade direktiv till mål och nöjer sig med det. Inte heller denna plan går att använda i ett målstyrt system. Jönköpings plan är bäst strukturerad men saknar innehåll för målstyrning.

Umeås plan saknar även den övergripande mål men det finns genomarbetade målformuleringar som:

Personal: "Under varje termin ska 95 % av elevernas lektionstid omfattas av behöriga lärare"; "Lärarrörligheten ska på grundskolans högstadium vara högst 1,5 fr o m läsåret 1992/93".

Skolmiljö: "Miljön och verksamheten ska utformas så att antalet svårare skadefall under skoltid vid utgången av läsåret 1993/94 är mindre än 5 per 1000 elevår".

Sammanfattningsvis kan sägas att Örebros och Jönköpings målformuleringar inte går att använda praktiskt i ett målstyrt system. Umeås plan innehåller en del intressanta målformuleringar som är mätbara och därmed uppföljningsbara. En viktig slutsats blir: Låt statistikern vara med från början i målformuleringsarbetet.

(Litteratur: En PM sammanställs under slutet av september)

Det nya nationella uppföljningssystemet

Gunnar Enequist redogjorde för det nationella uppföljningssystemet. Det ska ge underlag för

- statlig styrning
- samhällsdebatt

- kommunalt utvecklingsarbete

Det nationella uppföljningssystemet är intressant för statistiker då det bygger på information i statistisk form som kan anpassas, förädlas och kompletteras. Dessutom ökar det intresset inom skolsektorn för statistik. Skolorna lämnar vid tre tidpunkter information till SCB: 15/10, 15/3 och 15/8. Variablerna är klart definierade och de finns samlade i ett dokument. Materialleveranserna till SCB sker på blankett, på diskett/band eller via servicebyrå. Återföring till kommunerna sker två gånger per år. De primära målgrupperna för denna är kommunstyrelsen, skolstyrelse eller motsvarande, skolförvaltning eller motsvarande och rektorer. Utformningen av den nationella utvärderingen kommer att få stor betydelse för hur kommunerna lägger upp motsvarande lokala system. I somras utgav Skolverket en skrift - "Ett nytt uppföljningssystem för skolsektorn" - i vilken man formulerat de nationella målen och hur de ska mätas.

Program för kommunal uppföljning och utvärdering

Gunnar E presenterade förslag till hur insamlingen av material kan gå till. Han delade in informationen i sex typer: basstatistik, specialstatistik, enkäter, skolbesök samt samtal och intervjuer. De första fyra omfattar i huvudsak kvantitativa uppgifter medan de två sista i första hand avser inslag av kvalitativ uppgiftsinsamling.

De kvantitativa kan omfatta följande:

Basstatistik

- uppgifter från SCB t ex FoB-data och skolstatistik
- lokala insamlingar t ex läromedel och teaterbesök

Specialstatistik

- uppgifter från SCB t ex övergång grundskola till gymnasium, avbrott i gymnasium
- lokala bearbetningar t ex jämförelsetal, redovisa statistik om barn och föräldrar i en skolas upptagningsområde

Enkäter

- elever (mätning av skolklimat, färdiga enkäter finns)
- skolpersonal (dito)
- föräldrar (skolbarometer)
- Andra avnämare (dito)

Tester

- tester från den nationella utvärderingen (lokala versioner)
- standardprov (bearbetningar)

Statistikerns uppgift kan vara att välja ut och sammanställa statistik från statistikpaketen och beställa SCB:s skolstatistik. Vara med och utforma lokala insamlingar och vara tillhjälp med metodkunskap. Kan kvalitetsbedöma statistiken och sammanställa bruksanvisningar för hur materialet kan användas.

Vad gäller enkäter och tester kan kommunstatistikern var behjälplig i metodfrågor, urvalsdesign och medverka vid ev upphandling av konsulttjänster.

Statistikern kan även vara med på ett hörn när det gäller kvalitativa metoder genom att sammanställa och presentera den gemensamma bakgrundsinformationen som krävs inför skolbesök och intervjuer samt hjälpa till med att synliggöra resultaten.

Det fjärde seminariet:

Planeraren som beställare och utförare

Av Gösta Sedelius, Göteborgs stad

Tills för några år sedan hävdades allmänt att en klar skiljelinje i kommunerna gick mellan de förtroendevalda, som hade att besluta om verksamhetens mål, inriktning och finansiering och de anställda som verkställare av de politiskt fattade besluten. Politikerna bestämde **vad** som skulle uppnås, experterna i förvaltningsapparaten visste **hur** målen bäst kunde nås inom ramen för tillgängliga resurser. Kommunledningen utfärdade riktlinjer och fördelade pengar mellan facknämnder med tillhörande förvaltningsapparat.

Men nämnderna blev förvaltningarnas fångar. Det blev sektorsproffsens bedömningar av medborgarbehoven som projicerades på den politiska näthinnan. Resurserna räckte då inte, den kommunala effektiviteten ifrågasattes och direktdialogen mellan allmänheten och dess förtroendevalda hade kapsejsat. Så säger de som pläderar för **beställar-utförararmodellen**. Många kommuner hade också anammat tanken, att det behövs en radikal omorganisation för att komma tillrätta med bristerna i demokratin och ekonomin. En renodling av rollerna som ansvarig beställare av medborgarservice och konkurrensutsatt producent av samma service är grunden för detta välsignelsebringande nya upplägg.

För aktivt intresserade auditorier berättade **Ulf Fransson**, Nässjö och **Anna-Lena Löfgren**, Umeå om tankar och erfarenheter i deras kommuner kring nya organisationslösningar enligt detta grundmönster. Också från många andra håll framlades vittnesbörd, inte minst vad gäller uppgifter och arbetsformer för planörer/utredare av KSP-snitt.

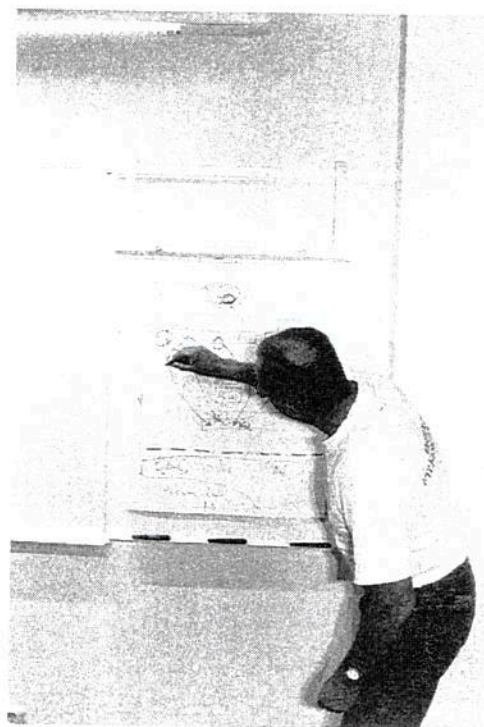
I Nässjö diskuteras en modell, där tre utskott hos kommun-

styrelsen beställer kommunal verksamhet från ett antal produktionsstyrelser, som då skulle ersätta facknämnderna. Då skulle alltså vissa förtroendemän avdelas som beställningsapparat. Också tjänstemannabitrådet måste delas upp enligt samma mönster.

I Umeå har kommunstyrelsen delat sin egen tjänstemannaapparat, så att en del av det f d planeringskontoret tjänstgör som centralpolitikernas förlängda arm och beställer planeringsunderlag från sina f d kollegor - eller "i smyg" från externa leverantörer. Liknande erfarenheter redovisades från Västerås, där statistik och utredningsinsatser säljs på konsultbasis till de kommunala organ som behöver underlag. Den utförande enheten har här ingen egen budget. I Gävle har det administrativa

kontoret en liknande roll sedan 1989. En "mjuk" och en "hård" beställare lägger uppdrag på kontoret, som dock till 100 % är direkt budgetfinansierat. Ökat krångel och mer byråkrati i den kommunala planeringen var en erfarenhet från flera håll.

Från Göteborg redovisades att ett första år med en beställande sektorsnämnd på trafikområdet givit effektivitetsvinster och besparingar vad gäller den lokala kollektivtrafiken, som anbudsupphandlades i konkurrens mellan ett kommunägt och flera privata åkerier. Också det kommunägda gatubolaget får slåss hårt för sina jobb och konkurrerar både på drift-, underhåll-, bygg- och konsultsidan. En erfarenhet är att kommunen i sin roll som ägare av konkurrensutsatta affärsföretag har en svår uppgift.

Regioner för vad och vem?

Av Magnus Gruwberg, Karlskrona kommun

Vem ska ha inflytandet i framtiden på regional och lokal nivå? En superlandshövding på statens uppdrag, direktvalda regionala parlament eller ett system med starkt lokalt inflytande - men på nationalstatens villkor? Regionutredare Bengt Ove Birgersson inledde konferensens tredje dag under rubriken "Regioner för vad och för vem". Förutsättningar och förslag om en framtida regional struktur för den offentliga verksamheten presenterades.

På regeringens och civildepartementets uppdrag har Bengt Ove Birgersson analyserat den offentliga verksamhetens regionala uppbyggnad. Han presenterar tre alternativ på hur utveckling och kompetensförsörjning mm på regional nivå i framtiden kan ske och vilka konsekvenser detta kan få för den regionala indelningen.

Enligt Birgersson är inte den geografiska indelningen den viktigaste frågan utan vem som ska ha det framtida inflytandet på regional och lokal nivå. Den som har inflytandet har också ansvaret för den framtida utvecklingen i de olika landsdelarna.

Birgersson menar att utvecklingen i hela Centraleuropa påverkar våra utvecklingsmöjligheter varför inte analysen är alltför kopplad till EG. En attitydförändring och en växande initiativkraft är mycket märkbar på lokal nivå. Denna är ett uttryck för självständighet, kompetens och strävar i riktning mot en ny regional indelning. Exempel på detta kan bl a ses i Västsverige, Skåne, Mälardalen och Sydöstra Sverige.

Viktiga utgångspunkter i utredningen är att Sverige är en homogen nationalstat och att vi bara är drygt åtta miljoner invånare. Landet lämpar sig därigenom inte för en federativ statsbildning. Utredningen tillämpar subsidiaritetsprincipen på så sätt att de uppgifter som ska skötas offentligt ska läggas så nära verksamheten som möjligt. Vidare ska de alternativ som utvecklas i utredningen vara genomförbara och relevanta.

Tre förslag förs fram:

Statligt regionalt ansvar

Staten tar i ökad utsträckning ansvaret för utvecklingen inom regionerna och mellan regionerna. Länsstyrelserna bevakar riksintressen, ansvarar för utvecklingen i regionerna t ex vad beträffar utbildning och infrastruktur, företräder staten gentemot kommuner och landsting och företräder regionen utåt. Länsstyrelsernas lekmanastyrelser avskaffas och möjlighet ges för landshövdingen att kunna verka kraftfullt på regeringens och riksdagens uppdrag.

Kommunernas och landstingens roll berörs inte i så hög utsträckning men de får en mer enhetlig motpart vid statliga kontakter.

Kommuner i samverkan

Ett system med så stark lokal lösning som möjligt där kommunerna svarar för det mesta av den offentliga servicen som riktar sig till medborgarna. Landstingen läggs ner och dess nuvarande uppgifter förs till kommunerna.

Samverkan mellan kommunerna blir nödvändigt då de i många fall är för små för att lösa olika frågor. Detta kan ske i mer eller mindre reglerade former och med olika grader av statlig påverkan. Ansvaret för utvecklingen i regionerna vilar på de kommunalt valda politikerna.

Regionalt folkstyre

Ansvaret för utvecklingen på regional och lokal nivå läggs på direktvalda regionala parlament. Dessa får egen beskattningsrätt och disponerar också vissa statliga medel. Ansvar för infrastruktur, högre ut-

bildning mm kan delegeras till denna nivå. De regionala parlamenten svarar för marknadsföring, kontakter utåt, kollektivtrafik, hälso- och sjukvård, strategisk och översiktlig planering, miljö-, natur-, kulturvård mm.

Ansvar för olika uppgifter och områden tas över från flera organ som i dagsläget verkar på regional- och länsnivå.

Länsstyrelserna får en rent myndighetsutövande roll.

Konsekvenser - genomförande

Birgersson menar att samtliga tre alternativ är realistiska och genomförbara. De innebär dock drastiska förändringar på och konsekvenser för den befintliga regions- eller länsindelningen. Om regionerna ska fungera gäller det att finna näringsgeografiskt homogena, rationella och kulturellt förankrade regioner.

Fördjupade näringsgeografiska studier och breda lokala och regionala diskussioner måste föregå en ny regionindelning. Arbetet bör tas stegvis, aktiviteter stimuleras och regioner bildas efter hand. Nationell solidaritet krävs - regionerna kan inte släppas fritt utan att vara bärkraftiga.

NÖJSAMMA

Värdkommunen bjöd på stilfull historisk middagsmeny med dito underhållning på självaste Örebro Slott. Historielektionens ciceron i många roller var Anders Pontén, som i Gustafs I Vasa skepnad dubbade vår ordförande till nåt slags frälse.

Föreningskvällens ackvisition var tågresan med ånglok till Nora, med uppehåll i Järle, avsett att bli Sveriges svar (några hundra år före) på Milton Keynes och Brasilia. Emellertid ville ingen flytta dit, och kvar är stationshuset, ett av landets äldsta bevarade.

TUFF-TUFFTÅG I SOMMARKVÄLL

Tre glada tågister: P-O Persson, Anders Ardmär och Gösta Sedelius

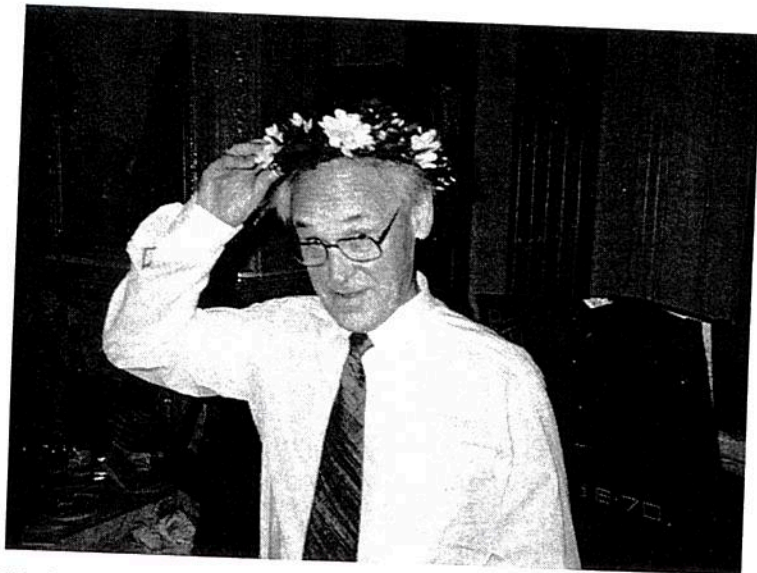
BEGIVENHETER

På Nora Stadshotell begicks föreningsmiddagen, som förutom det sedvanlig dansmusikaliska lyftet, i år Putte Olssons, innehöll den urofficiella premiären på KSP-visans islandstillägg och det stora avfirandet för urgeordförande David Eriksson.

ISLANDSVERSIONEN AV KSP-VISAN

KSP ärúr härúr
Hagstöfa sprútur síffror frem utúr
Reykjavík jökúl, dökúl glidúr
KSP geisír modúl

(framtagen vid styrelsens islandresa juli 1992 och offentligt framförd ffg av densamma på Nora Stadshotell 19 augusti s å)

VISA TILL BENGT ONSDAGEN DEN 19 AUGUSTI 1992 (FRITT EFTER SVENNE RUBINS SANNING N:R 93)

Bengt tänker tillbaks på sin långa sejour.
(alla) Långa bollar på Bengt!
Från halländsk mylla tills han blev stor.
(alla) Långa bollar på Bengt!
I Lund han lärde hur siffror förstås,
han klara "Pitterson" utan neuros,
och passningar las med lämplig prognos.
(alla) Många bollar från Bengt! /repris/

Bengt var på första träff.
(alla) Sextiätt var det Bengt!
Fem år senare kom KSF.
(alla) Flera roller för Bengt!
Prognoser, KOPI och valberedning,
det vart ju fler uppdrag än han tänkt,
från Skåne med i styrelsen.
(alla) Många bollar för Bengt!

(alla) Beeengt!
En dag på vatten efter Umeäventyr i båt för Bengt.
(alla) Första resan med Bengt!
I Holland Bengt studera prognoser med sin grupp.
(alla) Långa resor med Bengt!
Jo, Bengt har seglat med Hamlet runt ö,

Och tittat på tavlor i Skagenmiljö,
Resan i år den till Island har gått.
(alla) Många resor för Bengt!
Många resor,
Långa resor,
Många resor för Bengt!

(alla) Beeengt!
Då vi till Bengan kom sågs Bengt på Mac-ens mus.
(alla) Snabba klickar på Mac!
Döm om vår förvåning, han har fått datavi—rus.
(alla) Snabba klickar på Mac!
Jo, Bengt som blit senior nu på äldre dar,
Syns med program i egen fil, Mac Junior,
Alla ges order: se till att ni slår
(alla) Snabba klickar på Mac! /repris/
Snabba klickar,
Snabba klickar,
Snabba klickar för Bengt!

(alla) Slå långa bollar,
Långa bollar,
Långa bollar på Bengt!
Bara långa bollar,
Långa bollar,
Långa bollar på Bengt!

Tom Rosander:

Infrastruktursatsningarnas betydelse för utveckling av regioner

Av Gunnar Lignell, Västerås stad

Infrastrukturen är ett lands tekniska system för förflyttning av personer, information, gods och energi. Strukturen består av förbindelseleder, knutpunkter och stationer som tillsammans bildar komplicerade nätverk. Infrastrukturer har en vidsträckt geografisk utbredning, en lång livslängd, stor komplexitet och de har höga drifts- och investeringskostnader.

Tom Rosander avstod i sitt anförande att med empiriska data belysa infrastruktursatsningarnas betydelse för olika regioners utveckling. Han valde i stället att i lättare form illustrera, med hjälp av eget bildmaterial på dia, olika infrastrukturella satsningar från såväl historien som nutiden. Vi förflyttade oss alltså via romarnas härväg Via Appia över monumentala klosterbyggnader och katedralkomplex till in-

dustrialismens nya satsningar på stora infrastrukturella objekt.

Explosionsmotorn, kanalbyggnandet, telekommunikationerna, hamnarna, järnvägsbyggnandet, motorvägsprojekten men även gemensamma kulturarv exemplifierades i föredraget. Från de mer generella redovisningarna övergick Tom till att tala om Europaregionerna och de satsningar som görs på infrastruktur där. Vi fick se bilder från

högstighetsbanor i Europa, energiförsörjningssystemen, tunnelbyggnandet, de stora vägsystemen och satsningarna på kanaltrafiken med delvis ny teknik i Tyskland och angränsande länder. Ett annat stort projekt som redovisades var en helt ny bro över Rotterdams hamn, som skulle lösa upp flera svåra knutpunkter i regionen och öka tillgängligheten.

Från Europa övergick Tom till att redovisa några exempel från USA och Kanada på bl a snabbtåg på den amerikanska västkusten och satsningarna på underjordsinfrastruktur som kanadensarna gjort i sina storstäder. Här fick vi också se en storslagen kulturell satsning på ett centrum för kanadensisk kultur, där bl a indiankulturen fått en framträdande plats.

Från andra sidan Atlanten förflyttade vi oss snabbt till Mälardalen och satsningarna på infrastruktur där. I korta ordalag redovisade Tom här satsningarna på Mälärbanan och de tankar som finns på en bana söder om Mälaren, Svealandsbanan. Med kartbilder illustrerades Mälardalsområdets flerkärnighet och de olika regionbildningar som finns i Mellansverige.

Avslutningsvis framhöll Tom de ej kvantifierbara livskvaliteter i form av relativt opåverkad natur, allemansrättsligt tillgänglig mark, ren luft och glest bebodda bygder som utgör Nordens särart i förhållande till det övriga Europa.

Gösta Guteland, SCB:

Statistik för de nya regionerna

Av Sten Åke Hallén, SCB

Gösta Guteland överlät inledningsvis till andra att definiera "de nya regionerna". SCB:s utgångspunkt är att ge statistik användarna goda möjligheter att bilda regioner och få fram statistik om regionerna och deras utveckling. SCB påverkas här av många faktorer, allt från diskussioner om SCB:s framtid till specifika tekniska betingelser. Inom det spannet tog Gösta upp följande aktuella teman.

Statistikutredningen har lagt fram sina förslag - bl a om att all statistiska uppdragsfinansieras och att beställansvaret läggs ut på myndigheter och departement. Skulle detta leda till att också produktionen sprids ut kommer kommunerna att behöva pussla ihop statistik från olika källor. Remissbehandling pågår och flera är kritiska till förslagen. En proposition kan väntas mot slutet av året. Under tiden jobbar SCB för att bli mer konkurrenskraftigt, genom att pressa kostnader och söka nya former för brukarinflytande. "Statistik 96" är en offert till regeringen för den kommande treårsperioden. KSP:are i det regionalstatistiska rådet har medverkat till delrapporten "Regionalt perspektiv".

Också FoB:s framtid diskuteras, en kommission skriver på ett betänkande om FoB 90 och de kommande. Regeringen menar att nästa FoB ska bli först år 2000. Hur ska behoven tillgodoses under mellantiden? Signaler från kommunerna säger att bristen på hushållsstatistik blir den allvarligaste. SCB vill pröva en metod för registerbaserad framskrivning under perioden 1985-90 och jämföra med FoB 90. Om resultaten blir tillfredsställande kan man gå vidare in på nittiotalet. Frågan blir om kommunerna vill acceptera och köpa en sådan produkt.

Även andra projekt har betydelse för den regionalt fördelade statistiken. Ett är att bygga en mer allmänt tillgänglig **Riks-Nykoindelning** på kommunernas Nyko. Ytterst behövs då överenskommelser mellan SCB och varje enskild kommun, men för att forma ett tillräckligt konkret förslag behöver SCB dis-

kussionspartners och hoppas på ett samarbete med KSP.

CFD:s koordinatsättning av fastigheter blir nu klar och för hela landet kan då det geografiska läget bearbetas som annan numerisk information. Tillsammans med SCB:s data kan denna möjlighet användas för att t ex bilda nya funktionella regioner. Billigare program och kraftfulla PC gör att geografiska informationssystem kommer inom räckhåll för flera.

En **regionbildning** som blir aktuell är EG:s NUTS-indelning. EFTA-länderna har ombetts komma med sina förslag under hösten 1992. EES-avtalet innebär inte några krav på regionalstatistik, men EFTA-länderna måste kunna visa att deras regionalpolitik inte strider mot G:s konkurrenslagstiftning och därför behövs ändå en indelning. NUTS har tre nivåer och ska baseras på administrativa områden. SCB har lämnat förslag som nu bearbetas av arbetsmarknadsdepartementet - det

innebär att nivå I skulle vara hela landet, nivå II utgöres av län samt nivå III av kommungrupper.

Trots god statistik tillgång i Sverige skulle vi inte kunna uppfylla **EG:s alla statistikkrav** på medlemsländerna. Bristerna gäller främst viss ekonomisk statistik - brutto-regionprodukt, produktivitet, investeringar och varutransporter. Ett regionalt initiativ kan bidra till utvecklingen på detta område. Länsstyrelsen i Norrbotten ger medel till SCB för att utveckla regionala räkenskaper i ett tvåårigt projekt. I första hand fokuseras Norrbotten, men SCB vill ge möjlighet för andra län att ansluta till projektet.

Efter denna exposé över SCB:s förutsättningar att producera statistik för nya - och gamla - regioner avslutade Gösta med att försäkra att SCB kommer att göra allt för att kunna erbjuda kommunerna ett bra statistiskt underlag också framöver - med god kvalitet, tillgänglighet och bra service.

Leve regionerna!

Philip Moding, kanslichef på Sydvästra Skånes kommunalförbund

Av Per-Olof Persson, Malmö

Den europeiska regionaliseringen är en historia på lång sikt. Inom överskådlig tid kommer fortfarande nationalstaterna att ha störst betydelse för samarbetet i Europa. Det första vi i Sverige och övriga Norden måste göra är att få bort periferistämpeln, att överhuvud taget komma med på Europakartan. Om vi från de svenska regionerna skall kunna göra oss hörda inom EG/EU, så måste vi skapa slagkraftiga enheter inom landet och kanske även över nationsgränserna. Den svenska länsindelningen är förlegad och har spelat ut sin roll. Vad som behövs är starka, livskraftiga regioner eller landsdelar, med mandat att föra sin egen talan i det nya Europa.

Finns Sverige?

Våra nordiska småstater uppfattar sig och uppfattas utifrån som relativt homogena regioner, omfattande de nuvarande nationerna var för sig – ibland och helt riktigt i en gemensam kulturkrets. Många, särskilt bland centralbyråkraterna i våra huvudstäder varnar för federala tankar inom Norden.

Ett begränsat antal kontinental-europeer känner till våra förhållanden i Norden. Flertalet har inte varit här och även ledande europeiska politiker har bara läst om oss. Vi är inte särskilt kända och Köpenhamn betraktas t o m som en utpost i många europeers ögon. Kanske inte så konstigt med tanke på hur den vanliga EG-kartan ser ut, där Europa slutar med Danmark i norr!

Subsidiaritet

Politiskt, ekonomiskt och framför allt regionalt kan vi förlora mycket på att uppträda enbart som nationella regioner. För oss i gränsområdena kan en hård nationsregion verka förlamande och allvarligt försvåra ett allt nödvändigare samarbete mellan grannar på ömse sidor en riksgräns.

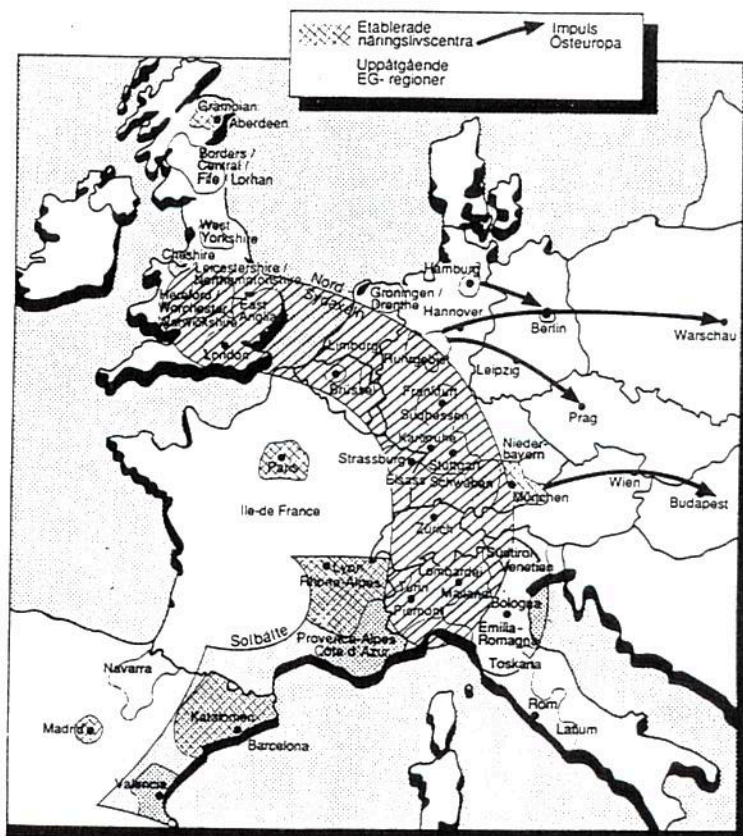
Om vi skall få ett gränslöst Europa måste makten omfördelas. Inom EG används begreppet *subsidiaritetsprincipen* för att beskriva hur detta skall lösas. Principen innebär att beslut skall fattas så

nära de berörda som möjligt. Det betyder att frågor som rör hela eller större delen av Europa skall avgöras i Bryssel, dvs att nationalstaterna lämnar över beslutanderätt till centrala organ inom EU.

Samtidigt skall lokala och regionala frågor också avgöras där de hör hemma, nära berörd befolkning. Makten måste då föras ner från staten, centralmakten till kommunen eller regionen. Sådant tilltalar oss i kommunerna och oss som

varnar om vårt mycket utvecklade lokala självstyre. Ingenstans i Europa eller världen har vi så starka lokala enheter, ekonomiskt och politiskt som i Norden!

Den nationella centralmakten eroderas med detta resonemang från två håll samtidigt: Dels från Bryssel, dels från regionerna runt t ex Göteborg, Malmö, Sundsvall, Århus och Hamburg.

Europeiska regioner

I Skåne, liksom i Västsverige, pyrt en regional eld, som kan utveckla sig till en attack (slutlig?) mot den nuvarande länsindelningen och det nuvarande länsstyret. Norrland har som bekant varnat sedan länge för centralstyret i huvudstaden.

Flertalet län passar vare sig som regionala enheter inom landet och långt mindre som europeiska regioner. Vad som behövs är en nyindelning av Norden, inte minst Sverige. För vår del i kanske 6 eller eventuellt 9 europeiska regioner. Dessa skulle få sig makt och ansvar tilldelade från både centralmakt och kommuner. Det senare kan verka kontroversiellt, men redan idag är många kommuner alldeles för små för att ensamma klara viktiga beslut.

I min skånska hemregion har kommunernas bestämmande över en rad viktiga frågor minskat på senare år. Allt utan att det finns ett ordentligt och samlat regionpolitiskt ansvar bakom processen. Det gäller tidigare så centrala kommunala angelägenheter som vatten, avlopp, energiutnyttjande, avfall och kollektivtrafik. Våra mellankommunala bolag har tagit över. Gång på gång kommer förslag om regionala lösningar på huvudmannaskap, som tidigare varit renodlat primärkommunala.

Det politiska ansvaret för regionens utveckling är nu uppdelat på en serie, sinsemellan dåligt samordnade regionala organ. Jag tänker då på länsstyrelserna, landsingen, kommunalförbunden i den mån sådana finns, länsförbund av Kommunförbundet, regionala bo-

lag av skilda slag etc. Ingen tycks få ta ansvar för regionala enheter i Sverige, inte ens för en samlad politik för och marknadsföring av dem.

Placering i tid och rum av vägar, järnvägar, terminaler och stora ledningar kan inte avgöras kommun för kommun eller län för län. Dessa viktiga infrastrukturella satsningar avgörs liksom flera övergripande miljöfrågor lämpligast på regional nivå. Staten har själv tagit lovvärda initiativ i denna riktning genom omorganisationen av vägverk, banverk och televerk.

Kan ni tänka er att Öresundsbron förhandlades fram utan att en enda skåning eller företrädare för Storköpenhamn tilläts delta! Man satt t o m på ett pensionat i Dalarna och utformade avtalstexten. Så ser också anslutningarna ut som de gör och vi gör tappra försök att justera i dåliga trafiklösningar i Malmöreregionen.

Arbeta tillsammans

I vår tid, dvs de närmaste decennierna, kommer nationalstaterna att vara huvudrollsinnehavare inom det nya EU. Nationalstaten kan inte suddas ut över en dag eller ens en generation. Men ekonomiskt och politiskt, maktmässigt tycks dels organ som EU i Europa, dels regionerna öka sin styrka.

Likasa uppträder nya "stormakter" i de internationella bolagen. De har egna symboler och även "diplomater", lobbyister, som arbetar i eller nära den politiska maktens korridorer i Bryssel, Washington och Tokyo. Med EU får dessa "multisar" det bekvämare. De kan

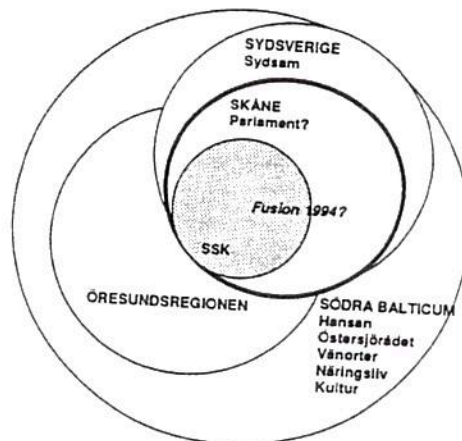
koncentrera sig på Bryssel i stället för på de olika huvudstäderna. Men samtidigt får de en tuffare match i ett starkt EU med en väl utvecklad och svårforcerad central byråkrati.

Europas Förenta Regioner, en federation lik den i USA, förblir en myt under överskådlig tid. Det behövs dock inte innebära att regionerna i Europa förblir lika svaga som nu. I våra svenska, helst nyskapade, handlingskraftigare regioner skall vi hårdbevaka den svenska centralmaktens agerande i Europa och om möjligt stimulera och hjälpa till att utveckla regionalt tänkande inom EU.

Subsidiaritetsprincipen, tolkad och missuppfattad av många redan, kan medföra ökat inflytande just på regional nivå. Vad än förre ordföranden i Svenska kommunförbundet så myndigt och tvärsäkert yttrade nyligen om svenska kommuners storlek och lämplighet för att handlägga även europeiska frågor lyckas väl ingen övertyga oss om det lämpliga i att t ex Malmö ensam svarar för regionen Skåne eller Sydsverige. Inte ens Stockholms stad är tillräckligt stor och stark ensam för att ta tillvara huvudstadsområdets/Mälardalens samlade intressen. Flera kommuner bör samla sig om gemensamma strategier.

Vi skall inte alltid låta oss företrädas av centralmakten. Låt oss bygga upp egna regionala nätverk både inom landet och över nationsgränserna, t ex som flera sydsvenska intressenter försöker göra i södra Östersjöområdet och inte minst i Öresundsregionen.

Mina slutord får därför bli: **"Vive les Régions de l'Europe"**.

Nästa studieresa!

EG och infrastrukturen

Utbyggnad av infrastrukturen används som medel för utveckling och omstrukturering av regioner på flera håll i Europa. Två av de "hetaste" områdena är regionerna vid mynningarna av Kanaltunneln: Kent i Storbritannien och Nord-Pas de Calais i Frankrike. Vi planerar en studieresa dit i vecka 20 nästa år.

Färden går till Bryssel, där vi besöker den svenska EG-delegationen och ett kommunägt regionalt fastighetsbolag, som bygger och förvaltar både bostäder och lokaler. Därefter fortsätter vi till Calais för att utforska vad som planeras och händer på den franska sidan av Kanalen. Resan går sedan (på ytan) över till den engelska sidan och besök hos bl a Kent County Council i Ashford. Vi funderar också på att undersöka Londons anknäytning till det europeiska snabbtågs-nätet. Kostnaden för resan kommer troligen att ligga någonstans kring 6 000 kronor.

Program och inbjudan kommer i december.

Britta Ström

Malmö stadskontor

Per-Olof Persson

Sydvästra Skånes kommunalförbund

FAMILJEN OCH BOENDET - NU OCH PÅ 90-TALET

Det var rubriken för en uppskattad KSP-konferens för några år sedan. Alla medlemmar fick då ett exemplar var av dokumentationen.

Vid Örebrokonferensen hade vi med ett antal exemplar för gratisutdelning. De gick åt som smör; kanske finns det fler nytillkomna medlemmar som vill ha denna skrift. Den innehåller "mjukdata" från forskningens fält presenterade med anknäytning till det vardagliga boendet och med bärighet på botom datamodeller, finansieringsformer och byggkriser. Ring eller faxa till **Britta Ström** tel 040 - 34 20 59, fax nr 040 - 34 11 00, så kommer Ditt exemplar gratis och portofritt!

Planering och samhälls- byggande i det nya Tyskland

Vårens kurs "Planering och samhällsbyggande i det nya Tyskland" har ökat intresset för våra sydliga grannar och deras språk inte bara bland KSP:s medlemmar. Direkt efter vår uppskattade kurs (se referat i *ksp-nytt* 1992:2) genomförde Föreningen för Samhällsplanering en likadan. Sedan dess har ytteligare två eller tre svenska grupper utbildats i Greifswald. KSP vill inte vara sämre, utan planerar nu en uppföljning för att ge fler medlemmar möjlighet att förbättra sina kunskaper om Tyskland och i tyska språket. Du som är intresserad kan redan nu reservera veckorna 24 och 25 (14-24 juni) nästa år. Kostnaden för kursen (inkl halvpension) kommer troligen att ligga på nivån 6 500 kronor.

Vi återkommer med mer detaljerade uppgifter i början av 1993.

Britta Ström

Malmö stadskontor

Per-Olof Persson

Sydvästra Skånes kommunalförbund

Idéforum 93
Mälardalsregionen

Regional utveckling i Sverige och Europa

Samhällsplanerardagarna i Uppsala 13-14 maj 1993

Samhället omvandlas just nu i högt tempo. Den europeiska integrationen går hand i hand med en tilltagande regional mobilisering och i vårt land är förändringsviljan påtaglig - nationellt, regionalt och lokalt.

Den sk Birgerssonska utredningen skisserar olika alternativ för den offentliga verksamhetens regionala organisation och en parlamentarisk regionberedning utformar flera förslag till en ny regional indelning. Men regiondebatten har redan tagit sig konkreta uttryck. Västsverige och Skåne har begärt att få bilda "friregion" respektive inrätta försöksverksamhet med regionalt samarbete på tvärs över länsgränserna. Ett Mälardalsråd har bildats i östra Mellansverige.

Samhällsplaneringsdagarna i Uppsala i maj 1993 ingår i Idéforum 93 Mälardalsregionen, Mälardalsrådets kampanj med arrangemang som för fram för regionen strategiska framtidsfrågor. Dagarna kretsar kring temat regional utveckling i Sverige och Europa. Torsdagen den 13 maj presenteras senaste nytt vad gäller det regionala utvecklingsarbetet i några svenska regioner. Vi får också en lägesrapport från den parlamentariska regionberedningen, och inte minst får vi tillfälle att diskutera med varandra.

Fredagen den 14 maj vidgar vi perspektiven mot Europa. Några av de mest framstående regionforskarna från universiteten i Europa ger sin syn på hur ekonomiska, demografiska och politiska processer tillsammans föder ett nytt "Regionernas Europa".

BOKA DEN 13-14 MAJ 1993 FÖR UPPSALA! UTFÖRLIGT PROGRAM OCH ANMÄLAN KOMMER I JANUARI.

Arrangörer: Föreningen för samhällsplanering, Föreningen för kommunal statistik och planering, Uppsala Universitet, Landstinget i Uppsala län, Uppsala kommun, STUNS.